

Informaatiotutkimuksen päivät 2012
1. - 2. marraskuuta, Åbo Akademi, Turku

ABSTRAKTI

Eero Sormunen, Mikko Tanni & Jannica Heinström

Yhdessä tekeminen ja työn jakaminen lukiolaisten ryhmäoppimistehtävissä.

Yhteystiedot: Eero Sormunen, Tampereen yliopisto, eero.sormunen@uta.fi

Johdanto

Ryhmätyöt pyrkivät laajentamaan koulujen perinteistä yksilökeskeisiä, tietämyksen hankintaa (knowledge acquisition) edustavaa opetuskäytäntöä osallistavan (participatory) opiskelun suuntaan. Ryhmän jäsenten vuovaikutuksessa esiin nousevat tiedot ja taidot sekä näkökulmat tarkasteltaviin ilmiöihin, tiedon jakaminen ja perusteleva sekä yhteinen ongelmanratkaisu nähdään ryhmän oppimista tukeviksi piirteiksi (Hakkarainen, 2009; Scardamalia & Bereiter, 2006).

Itsenäistä tiedonhankintaa edellyttävää ryhmätyöä tai -tutkielmaa on koulujen informaatiolukutaidon opetuksessa usein käytetty tehtävätyyppi. Tutkimuskirjallisuudessa on raportoitu monia esimerkkejä ryhmätyölle perustuvista informaatiolukutaidon kurseista ja oppimistehtävistä (esim. Chu, Chow, Tse, & Kuhlthau, 2008). Näissä tutkimuksissa ei kuitenkaan ole kiinnitetty huomiota oppilaiden ryhmätyön strategioihin. Omassa pilottitutkimuksessamme (Sormunen, Lehtiö, & Heinström, 2011) teimme huolestuttavan havainnon. Moni oppilasryhmä pyrki välttämään ryhmässä työskentelyä.

Dillenbourg (1999) tekee tärkeän erottelun oppijaryhmän yhteisöllisen (collaborative) ja yhteistoiminnallisen (cooperative) työskentelyn välillä. Yhteisöllisessä työskentelyssä ryhmä tekee opiskeluun liittyvät aktiviteetit yhdessä yhteisöllisen oppimisen tavoitteiden mukaan. Yhteistoiminnallinen työskentely johtaa sen sijaan tehtävän osittamiseen niin, että kukin ryhmän jäsen saa oman osatehtävän ja lopuksi erilliset tuotokset liitetään yhteen. Pahimmillaan ryhmän jäsenet eivät keskustele lainkaan opiskeltavista sisällöistä.

Tutkimuksen toteutus

Tutkimusaineisto kerättiin ryhmähaastatteluilla lukion kahdella äidinkielen ja historian kurssilla, joilla oppilaat laativat Wikipedia-artikkelit 3-5 hengen ryhmissä. Kukin ryhmä haastateltiin 3-4 kertaa ryhmätyötuntien aikana ja kerran kurssin jälkeen. Äidinkielen kurssille osallistui 30 ja historian kurssille 28 oppilasta (10 ja 7 ryhmää).

Haastatteluaineistoille suoritettiin temaattinen analyysi, jolla aineistolähtöisesti pyrittiin tunnistamaan ryhmien aktiviteetit, niihin liittyvät ryhmätyöstrategiat sekä strategioiden valintaan liittyvät perustelut. Koodauksessa käytettiin ATLAS-ohjelmistoa.

Tulokset

Translitteroiduista haastatteluista tunnistettiin kuusi tehtävän suoritukseen liittyvää aktiviteetti-kategoriaa: suunnittelu, tiedonhakeminen, lähteiden arviointi, lukeminen, kirjoittaminen ja editointi. Aineistosta nousi esiin neljä ryhmätyön strategiaa:

1. delegointi (yksi suorittaa aktiviteetin kaikkien puolesta),
2. työnjako (kukin suorittaa itsenäisesti oman osuutensa aktiviteetistä),
3. parityöskentely (kaksi suorittaa aktiviteetin yhdessä) ja
4. ryhmätyöskentely (kolme tai useampi suorittaa aktiviteetin yhdessä).

Ryhmätyössä sovellettiin eniten työnjaon ja ryhmätyön strategioita. Eräät ryhmät tekivät projektin alussa yhteistoiminnallista strategiaa edustavan suunnitelman: kukin jäsen sai tehtäväkseen laatia tekstin yhdestä alateemasta/alaluvusta, jotka yhdistettäisiin lopussa artikkeliksi. Vastaavasti muutama ryhmä pyrki pääsääntöisesti työskentelemään yhdessä.

Tiettyä aktiviteettia voitiin tehdä tehtävän eri vaiheissa eri strategioilla yhdessä tai yksin tekemisen vuorotellen. Ryhmän yleissuunnitelmaan tuli usein muutoksia työn edistyessä, esimerkiksi yhdessä tekemisestä luovuttiin tilannekohtaisten ongelmien takia. Yhteenveto ryhmätyöstrategioiden soveltamisen yleisyydestä eri aktiviteeteissa on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Ryhmätyöstrategioiden yleisyys eri aktiviteeteissa

Ryhmätyö-strategia	Suunnittelu (n=17)	Tiedonhakeminen (n=16)	Lähteiden arviointi (n=17)	Lukeminen (n=11)	Kirjoittaminen (n=17)	Artikkelin viimeistely (n=15)
Delegointi	0	2	2	0	1	6
Työnjako	11	15	11	6	15	6
Parityöskentely	5	4	2	3	4	4
Ryhmätyöskentely	11	9	11	3	5	7
Yhteistyömuotoja / ryhmä	1,6	1,9	1,5	1,1	1,5	1,5

Hierarkkisen ryhmittelyanalyysin perusteella 7 ryhmää teki pääosan aktiviteeteistä yhteisöllisesti ja 6 ryhmää pääosin yksilöllisesti alatehtäviä jäsenille jakaen. Kolmen ryhmän työskentelystrategiat eivät muodostaneet selkeää hahmoa mutta painottuivat kuitenkin työnjakoon. Yhteisölliset ryhmät suunnittelivat, arvioivat ja lukivat lähteitä sekä editoivat lopputuotoksen ainakin osittain yhdessä. Yksilötyöskentelyyn suuntautuvat ryhmät jakoivat ja delegoivat työt erityisesti lukemisen, kirjoittamisen ja editoinnin aktiviteeteissa.

Haastatteluista oppilaat perustelivat käyttämäänsä ryhmätyöstrategioita. Työnjakamista perusteltiin työskentelyn tehokkuudella (teksti valmistuu ajoissa) tai keinona varmistaa että jokainen tekee osuutensa. Yhteisen ymmärryksen rakentaminen ja neuvottelemine koettiin myös rasittavaksi. Yhteisöllistä työskentelyä korostaneissa ryhmissä tärkeimmiksi perusteluiksi nousivat työn laadun tai laajuuden varmistaminen sekä yhteinen vastuu työstä.

Keskustelua

Ryhmätyön pilkkominen jäsenten kesken itsenäiseksi osatehtäviksi purki yhteisölliseksi tarkoitettua opiskelua yksin työskentelyksi. Ryhmän jäsenet eivät halunneet tai osanneet hyödyntää ryhmän tukea. Näin yhdessä tekemiseen liittyvät oppimistavoitteet (mm. yhteisten

käytäntöjen omaksuminen) eivät voineet toteutua. Tämä voi olla tuhoisaa informaatiolukutaidon oppimistavoitteiden kannalta. Oppimiseen tai sen laatuun liittyvät tavoitteet olivat esillä vain yhteisöllisesti suuntautuneissa ryhmissä.

Jako yhteisöllisesti ja yksilöllisesti suuntautuneiden ryhmien välillä noudatti karkeasti äidinkieli/historia -kurssijakoa. Tämä antaa aiheen selvittää jatkotutkimuksessa, mitkä oppimistehtävän suunnitteluun ja ohjaukseen liittyvät erot selittävät erilaisia ryhmätyöorientaatioita.

Lähteet

- Chu, S., Chow, K., Tse, S., & Kuhlthau, C. (2008). Grade 4 Students' Development of Research Skills Through Inquiry-Based Learning Projects. *School Libraries Worldwide*, 14(1), 10–37.
- Dillenbourg, P. (1999). What do you mean by collaborative learning? In P. Dillenbourg (Ed.), *Collaborative-learning: Cognitive and computational approaches* 1(), 1–19. Oxford: Elsevier.
- Hakkarainen, K. (2009). Three generations of technology-enhanced learning. *British Journal of Educational Technology*, 40(5), 879–888.
- Scardamalia, M., & Bereiter, C. (2006). Knowledge building: Theory, pedagogy, and technology. In I. K. Sawyer (Ed.), *Cambridge Handbook of the Learning Sciences* (pp. 97–118). New York: Cambridge University Press.
- Sormunen, E., Lehtiö, L., & Heinström, J. (2011). Writing for Wikipedia as a learning task in the school's information literacy instruction. In I. Huvila, K. Holmberg, & M. Kronqvist-Berg (Eds.), *Proceedings of the International Conference of Information Science and Social Media (ISSOME)* (pp. 241–248). Turku: Åbo Akademi. Retrieved from <http://issome2011.library2pointoh.fi/wp-content/uploads/2011/10/ISSOME2011-proceedings.pdf>

